Pojęcia kluczowe: *prawo do życia, zakaz tortur, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawo do rzetelnego procesu sądowego, prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, wolność wypowiedzi, granice stosowania ograniczeń praw, skargi indywidualne*

Marek Antoni Nowicki

Europejski Trybunał Praw Człowieka – przegląd orzecznictwa (styczeń–marzec 2026 r.)

Abstrakt

Prezentowany przegląd orzecznictwa stanowi omówienie najistotniejszych wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wydanych w okresie od stycznia do marca 2026 r. Obejmuje on zagadnienia dotyczące:

prawa do życia, zakazu tortur, prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawa do rzetelnego procesu sądowego, prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, wolności wypowiedzi, granic stosowania ograniczeń praw, skarg indywidualnych.

I. Prawo do życia (art. 2)

Trybunał musi zachować szczególną ostrożność w sprawach, w których wchodzi w grę naruszenie art. 2 i 3 Konwencji. W przypadku gdy przed sądami krajowymi toczyło się postępowanie karne dotyczące takich zarzutów, należy pamiętać, że odpowiedzialność karna różni się od odpowiedzialności państwa wynikającej z Konwencji. Kompetencje Trybunału ograniczają się do tej ostatniej. Odpowiedzialność na mocy Konwencji opiera się na jej postanowieniach, które należy interpretować w świetle przedmiotu i celu Konwencji, z uwzględnieniem wszelkich mających zastosowanie zasad lub regulacji prawa międzynarodowego. Nie należy mylić tej odpowiedzialności, wynikającej z działań jego organów, przedstawicieli i funkcjonariuszy, z krajowymi kwestiami prawnymi dotyczącymi indywidualnej odpowiedzialności karnej rozpatrywanymi przez krajowe sądy karne.

Wyrok Magherini i inni v. Włochy, 15.01.2026 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 32707/19, par. 113 – dot. zarzutu użycia nadmiernej siły przez funkcjonariuszy siły bezpieczeństwa działających w celu obezwładnienia na ulicy

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

zachowującego się w sposób niebezpieczny krewnego skarżących, który w rezultacie zastosowanych przez nich metod zmarł.

Kwestię zaprzestania stosowania środków sztucznie podtrzymujących życie należy rozpatrywać w kontekście pozytywnych obowiązków państwa wynikających z art. 2. Aby ocenić, czy w takich okolicznościach państwo wywiązało się z tych obowiązków, należy uwzględnić następujące elementy: istnienie w prawie krajowym i praktyce krajowej regulacji prawnych zgodnych z wymogami art. 2; uwzględnienie w procesie decyzyjnym wcześniej wyrażonych życzeń pacjenta i jego bliskich, a także opinii członków personelu medycznego; możliwość odwołania się do sądu w przypadku wątpliwości co do tego, jaka decyzja byłaby najlepsza w interesie pacjenta.

Wyrok Medmoune v. Francja, 5.02.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 55026/22, par. 38–39 – dot. decyzji lekarzy o wstrzymaniu sztucznego podtrzymywania życia pacjenta mimo wcześniej wyrażonej przez niego w tzw. testamencie życia formalnej odmowy zgody na taki krok.

Państwa dysponują marginesem swobody nie tylko w kwestii zgody lub jej odmowy zaprzestania zabiegów sztucznie podtrzymujących życie i warunków jej realizacji, ale także w kwestii sposobu zachowania równowagi między ochroną prawa pacjenta do życia a ochroną prawa do poszanowania jego prywatności i autonomii osobistej oraz, bardziej ogólnie, wszystkich konkurujących praw i interesów, które obejmują również zachowanie godności pacjenta i złagodzenie jego cierpienia. Swoboda ta nie jest jednak nieograniczona, ponieważ również w tym zakresie Trybunał zastrzega sobie prawo do kontroli przestrzegania przez państwo zobowiązań wynikających z art. 2.

Wyrok Medmoune v. Francja, 5.02.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 55026/22, par. 40–41.

W przypadku zaprzestania zabiegów sztucznie podtrzymujących życie, przy badaniu ewentualnego naruszenia art. 2 należy również rozważyć wymagania art. 8 Konwencji. Trybunał uznał jednak, że chociaż art. 8 gwarantuje prawo do autonomii osobistej jako element prawa do poszanowania życia prywatnego, nie zobowiązuje państw członkowskich do nadania wiążącej mocy prawnej wytycznym zawartym w testamentach życia, ponieważ kwestia ta leży w zakresie ich swobody oceny. Ponadto w przewodniku Rady Europy „dotyczącym procesu podejmowania decyzji dotyczących leczenia medycznego w sytuacjach końca życia" wskazano, że autonomia nie oznacza prawa pacjenta do otrzymania każdego leczenia, o które może prosić, w szczególności gdy uznaje się je za nieodpowiednie, bowiem decyzja co do opieki medycznej jest wynikiem połączenia woli pacjenta i oceny sytuacji przez profesjonalistę działającego w ramach swoich obowiązków.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

Wyrok Medmoune v. Francja, 5.02.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 55026/22, par. 48.

II. Zakaz tortur (art. 3)

W przypadku skarg opartych na art. 3 Konwencji i dotyczących warunków pozbawienia wolności uznaje się, że jeżeli w porządku prawnym państwa Konwencji dostępny jest skuteczny środek prawny o charakterze prewencyjnym, skarżący przebywający w areszcie w warunkach, które są przedmiotem zarzutu, ma obowiązek z niego skorzystać w celu należytego wyczerpania krajowych środków prawnych. Ten sam wymóg istnieje, gdy zarzucane warunki przetrzymywania w areszcie ustały, a skarżący ma dostęp do skutecznego środka prawnego na szczeblu krajowym. W tego rodzaju sprawach łączne wymagania art. 13 i art. 3 oznaczają obowiązek istnienia komplementarnych środków prewencyjnych i odszkodowawczych.

Wyrok Sekour v. Francja, 12.03.2006 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 52496/19, par. 74 – dot. umieszczenia więźnia w celi izolacyjnej i kolejnych decyzji o przedłużeniu pobytu w niej.

III. Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5)

Główny cel gwarancji zawartej w art. 5 ust. 3 Konwencji, a mianowicie zapobieganie arbitralnemu lub nieuzasadnionemu pozbawieniu wolności, zostałby zniweczony, gdyby osoby bezprawnie aresztowane po wycofaniu wobec nich pierwotnych zarzutów mogły zostać bez postawienia przed sędzią ponownie aresztowane na zasadniczo nowych i niezwiązanych z nimi podstawach. W takich przypadkach artykuł ten wymaga ponownego postawienia przed sędzią niezwłocznie po przedstawieniu przez prokuratora nowych faktów i podstaw mogących uzasadniać kolejne pozbawienie wolności.

Wyrok Cuculovic v. Szwajcaria, 19.02.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 28865/17, par. 35 – dot. tymczasowego aresztowania skarżącego przedłużanego na podstawie nowych faktów niezwiązanych z zarzuconym przestępstwem spowodowania poważnego wypadku drogowego.

IV. Prawo do rzetelnego procesu sądowego (art. 6)

W specyficznym kontekście sporów związanych ze sportem i obowiązujących w nich postępowań arbitrażowych wymogi niezawisłości i ochrony przed niepożądanym wpływem na członków organów orzekających należy oceniać z uwzględnieniem szczególnych ram instytucjonalnych funkcjonowania sądów arbitrażowych.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

Wyrok Altıner Akıncı v. Turcja, 6.01.2026 r., Izba (Sekcja II), skarga nr 9570/23, par. 79 – dot. zarzutu braku wystarczających gwarancji niezawisłości i bezstronności Komisji Arbitrażowej ds. Sportu w obowiązkowym postępowaniu arbitrażowym w sprawie decyzji Tureckiej Federacji Siatkówki.

Potwierdzony fakt skorumpowania sędziego stanowi podstawę umożliwiającą wzruszenie prawomocnego wyroku nawet, jeśli skorumpowany został tylko jeden z sędziów składu orzekającego, bowiem tajemnica narady sędziowskiej nie pozwala ustalić rzeczywistego wpływu tego sędziego na jej przebieg i rezultat. Korupcja sędziego z definicji podważa jego bezstronność i pozbawia strony możliwości uzyskania sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez bezstronny sąd.

Wyrok Finanziara D'Investimento Finnivest S.P.A. i Berlusconi v. Włochy, 8.01.2026 r., Izba (Sekcja I), skargi nr 23538/14 i 23554/14, par. 164–166 – dot. postępowania cywilnego wszczętego przed sądami włoskimi przeciwko spółce skarżącej, której prezesem był Silvio Berlusconi.

Ochrona niezawisłości sędziowskiej wymaga, aby w przypadku przymusowego przeniesienia sędziego między wydziałami tego samego sądu, z których każdy zajmuje się sprawami z innej dziedziny prawa, istniał ten sam poziom zabezpieczeń przed przymusowym przeniesieniem sędziów jak przy przeniesieniach między różnymi sądami.

Wyrok Biliński v. Polska, 15.01.2026 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 13278/20, par. 69 – dot. decyzji o przeniesieniu sędziego wbrew jego woli do innego wydziału tego samego sądu i braku możliwości skutecznej kontroli tej decyzji przez ciało niezawisłe i bezstronne.

Art. 6 nie ma zastosowania do czasowego delegowania sędziego pod warunkiem braku istotnej zmiany natury jego zadań i funkcji.

Wyrok Biliński v. Polska, 15.01.2026 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 13278/20, par. 70.

Uchwalenie przepisów ogólnych mogących mieć niekorzystny wpływ na sytuację stron postępowania sądowego jest możliwe, jeśli nie mają one w istocie na celu wywarcia wpływu na toczące się postępowania sądowe i obejścia zasady rządów prawa.

Wyrok Simoncini v. San Marino, 19.02.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 14396/24, par. 115 – dot. unieważnienia powołania sędziego w rezultacie interwencji ustawodawcy z mocą wsteczną prowadzącej do zmiany sposobu interpretacji przepisów o Radzie Sądownictwa.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

W sprawach, w których wchodzi w grę unieważnienie powołania sędziego lub złożenie go z urzędu, należy we właściwy sposób uwzględniać zasadę nieusuwalności sędziów, którą powszechnie uznaje się za wywodzącą się z sędziowskiej niezawisłości – warunku istnienia rządów prawa. Sędziowie muszą korzystać – podobnie, jak inni obywatele – z ochrony przed arbitralnością władzy ustawodawczej i wykonawczej. Skuteczność takiej ochrony w przypadku złożenia z urzędu może zapewnić wyłącznie kontrola jego legalności przez niezależny organ sądowy.

Wyrok Simoncini v. San Marino, 19.02.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 14396/24, par. 125.

Zastosowanie art. 6 i zagwarantowanego w nim prawa dostępu do sądu w postępowaniu przed sądem krajowym zależy od tego, czy spór dotyczy prawa, które można uznać, przynajmniej na możliwych do uzasadnienia podstawach, za uznane w prawie krajowym. Kwestia ta wymaga rozstrzygnięcia przede wszystkim przez sąd krajowy. W tym celu sąd ten powinien poddać wniesione roszczenie szczegółowej analizie i przedstawić przekonujące uzasadnienie swojego stanowiska z uwzględnieniem właściwych przepisów prawa krajowego i orzecznictwa.

Opinia doradcza z dnia 5.03.2026 r. na podstawie Protokołu nr 16 do Konwencji sporządzona na wniosek Sądu Najwyższego Ukrainy w kwestii statusu pomieszczeń zakonnych oraz właściwości sądów do rozpatrywania związanych z nimi sporów (wniosek nr P16-2025-001).

V. Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 8)

„Korespondencja" może stać się przedmiotem ingerencji nie tylko w momencie jej wysyłania lub odbierania, ale także później, w razie dostępu do nośnika – fizycznego lub elektronicznego – na którym została zapisana. Można uznać, że (a) tajny agent, przeniknąwszy do organizacji, mógłby wykorzystać swoją pozycję do uzyskania dostępu do korespondencji w sposób, który nie byłby możliwy dla osoby z zewnątrz, oraz że (b) taki agent, jako funkcjonariusz, mógłby przekazywać ustalenia do swojej agencji znacznie łatwiej oraz w sposób bardziej ciągły i systematyczny niż osoba prywatna lub sygnalista kierujący się poczuciem obowiązku obywatelskiego, a nawet obowiązkiem ustawowym.

Wniknięcie „agenta na przykryciu" (*agent on cover*) do stowarzyszenia oznacza zatem ingerencję w jego prawo do poszanowania „korespondencji" w rozumieniu art. 8 ust. 1 Konwencji.

Wyrok Green Alliance v. Bułgaria, 17.02.2026 r., Izba (Sekcja III), skarga nr 6580/22, par. 114–116 – dot. regulacji prawnych umożliwiających infiltrację

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

organizacji pozarządowych i wolnych zawodów przez agentów działających „pod przykryciem".

W przypadkach, w których zarzut skarżącego odnosi się w sposób abstrakcyjny do systemu umożliwiającego inwigilację, a nie do jej konkretnych przypadków, należy zbadać wchodzące w grę przepisy krajowe w brzmieniu obowiązującym w momencie rozpatrywania skargi przez Trybunał, a nie te obowiązujące w chwili jej złożenia.

Przy ocenie, czy przepisy wchodzące w grę zapewniają skuteczną ochronę przed nadużyciami, należy opierać się nie tylko na ich tekście, ale również brać pod uwagę (a) rzeczywiste działanie wprowadzonego na ich podstawie systemu kontroli, oraz (b) istnienie lub brak dowodów wskazujących na nadużycia przy ich stosowaniu.

Wyrok Green Alliance v. Bułgaria, 17.02.2026 r., Izba (Sekcja III), skarga nr 6580/22, par. 144.

W sprawach dotyczących imigracji art. 8 nie nakłada na państwo ogólnego obowiązku poszanowania wyboru kraju zamieszkania przez małżonków lub zezwolenia na łączenie rodzin na jego terytorium. Kontrola imigracji stanowi uzasadniony cel ingerencji państwa w prawo do poszanowania życia rodzinnego w rozumieniu art. 8 Konwencji. To samo dotyczy sfery obowiązków pozytywnych państwa w tego rodzaju sprawach. Kontrola imigracji służy ogólnym interesom dobrobytu gospodarczego kraju, w związku z którymi państwo korzysta zwykle z szerokiego marginesu swobody.

Wyrok V.N. i inni v. Szwecja, 19.02.2026 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 42101/23, par. 86 – dot. odmowy zezwolenia na pobyt z powołaniem się na zagrożenie dla porządku publicznego i bezpieczeństwa.

Powszechnie przyjmuje się, że państwa Konwencji mogą oddalić wniosek o zezwolenie na wjazd i pobyt członków rodziny cudzoziemca z powołaniem się na bezpieczeństwo publiczne. Ponadto przy ocenie zasadności wydalenia cudzoziemca istotnymi kryteriami są charakter i waga popełnionych przestępstw. Przy ocenie długości zakazu ponownego wjazdu bierze się pod uwagę, czy przestępstwo prowadzące do wydania nakazu wydalenia miało charakter wskazujący na istnienie ze strony osoby wydalonej poważnego zagrożenia dla porządku publicznego.

Wyrok V.N. i inni v. Szwecja, 19.02.2026 r., Izba (Sekcja I), skarga nr 42101/23, par. 96–97.

Pomieszczenia klasztoru lub konwentu, w tym cele klasztorne, można uznać za „dom" – w rozumieniu art. 8 odczytywanego w świetle art. 9 – osób mających z nimi wystarczające i trwałe powiązania. Jeżeli związek ten ma podłoże wyłącznie religijne, wówczas szczególnego znaczenia nabiera status danych osób we wchodzącej w grę

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

wspólnocie religijnej. Fakt, iż osoba wcześniej zajmowała pomieszczenia klasztorne jako członek wspólnoty zakonnej, a następnie ją opuściła, powinien być głównym czynnikiem przy ocenie, czy można ją uważać za osobę, która zachowała „wystarczające" powiązania z tymi pomieszczeniami.

Opinia doradcza z dnia 5.03.2026 r. na podstawie Protokołu nr 16 do Konwencji sporządzona na wniosek Sądu Najwyższego Ukrainy w kwestii statusu pomieszczeń zakonnych oraz właściwości sądów do rozpatrywania związanych z nimi sporów (wniosek nr P16-2025-001).

Prokuratorzy, podobnie jak sędziowie, muszą spełniać wysokie standardy uczciwości w wykonywaniu swoich obowiązków zawodowych oraz w sferze prywatnej poza urzędem, aby chronić publiczne zaufanie do integralności systemu wymiaru sprawiedliwości. Można uznać, że w tym celu państwa mogą określić ogólne zasady ograniczające dostęp do tych zawodów ze względów etycznych. Zasadniczo jednak ocena w tym zakresie musi być w każdym przypadku zindywidualizowana, zwłaszcza co do znaczenia przestępstwa popełnionego przez daną osobę przed laty jako nieletni.

Wyrok Manjani v. Albania, 10.03.2026 r., Izba (Sekcja III), skarga nr 32283/23, par. 51 – dot. odmowy przyjęcia kandydata do Szkoły Sędziów z powodu skazania za drobne przestępstwo w okresie, w którym był nieletni.

VI. Wolność wypowiedzi (art. 10)

W systemie rządów prawa kontrola sądowa stanowi ostateczną gwarancję podstawowych praw jednostek i ich ochrony przed nadużyciami władzy. Obejmuje to ochronę przed złośliwym lub w inny sposób bezpodstawnym ściganiem lub podobnymi naruszeniami ze strony władzy wykonawczej. Biorąc pod uwagę rolę wolnej prasy w społeczeństwie demokratycznym, ściganie dziennikarzy lub innych krytyków rządu na podstawie fałszywych zarzutów musi podlegać najściślejszej kontroli sądowej.

Wyrok Khadija Ismayilova v. Azerbejdżan (nr 4), 27.01.2026 r., Izba (Sekcja III), skarga nr 74112/17, par. 109 – dot. postępowania karnego wszczętego przeciwko znanej dziennikarce i działaczce społecznej, która następnie została skazana za uchylanie się od podatków i nielegalną działalność gospodarczą polegającą na pracy dziennikarskiej na rzecz mediów zagranicznych bez akredytacji.

Z art.10 Konwencji wynika obowiązek zapewnienia właściwej ochrony osób informujących o faktach **nękania psychicznego lub molestowania seksualnego, którego stały się w ich mniemaniu ofiarami**.

Wyrok B.G. v. Francja, 19.03.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 70945/17, par.73.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

VII. Granice stosowania ograniczeń praw (art. 18)

Nie ma powodu, aby w przypadku zarzutu na podstawie art. 18 Konwencji Trybunał ograniczał się do dowodów bezpośrednich lub stosował specjalne standardy dowodowe.

Decyzja Vovk v. Ukraina, 13.01.2026 r. (opubl. 29.01.2026 r., Izba (Sekcja V), skarga nr 54353/20, par. 118 – dot. zarzutu byłego prezesa Regionalnego Sądu Administracyjnego prowadzenia przez Narodowe Biuro Antykorupcyjne Ukrainy przeciwko niemu publicznej kampanii oszczerstw.

VIII. Skargi indywidualne (art. 34)

W przypadku spraw wniesionych przez akcjonariuszy spółki istotne jest rozróżnienie między ich skargami dotyczącymi środków mających wpływ na ich prawa jako akcjonariuszy i skargami dotyczącymi działań odnoszących się do spółek, w których posiadają akcje. W pierwszej grupie akcjonariusze sami mogą być uznani za pokrzywdzonych, natomiast w drugiej grupie zasada ogólna mówi, że akcjonariusze spółek nie mogą być uznawani za pokrzywdzonych w rozumieniu art. 34 Konwencji. Stosowanie tego rozróżnienia może jednak być ograniczone w dwóch rodzajach sytuacji: po pierwsze, gdy spółka i jej akcjonariusze są tak ściśle ze sobą powiązani, że rozróżnienie między nimi byłoby zabiegiem sztucznym; oraz po drugie, gdy wymagają tego „wyjątkowe okoliczności".

Wyrok Erol Aksoy v. Turcja, 10.02.2026 r., Izba (Sekcja II), skarga nr 58919/18, par. 103 – dot. odmowy wykonania wyroków wydanych przez Naczelny Sąd Administracyjny odnoszących się do spółki medialnej, której skarżący był akcjonariuszem.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9

adw. Marek Antoni Nowicki

Autor jest adwokatem niewykonującym zawodu (Izba Adwokacka w Warszawie), ekspertem międzynarodowym w dziedzinie praw człowieka. W okresie stanu wojennego w 1982 r. jeden z założycieli podziemnego Komitetu Helsińskiego w Polsce i współautor wszystkich jego raportów, w tym o prawach człowieka w Polsce w stanie wojennym (Raport Madrycki). Współzałożyciel Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. W latach 1993–1999 orzekał w Europejskiej Komisji Praw Człowieka w Strasburgu. W latach 2000–2005 był międzynarodowym Rzecznikiem Praw Obywatelskich w Kosowie, a w latach 2007–2016 – prezesem Izby Doradczej ONZ ds. Praw Człowieka w Kosowie.

The author is a non-practicing advocate (District Bar Association in Warsaw), an international expert in the field of human rights. During the period of martial law in 1982, he was one of the founders of the underground Helsinki Committee in Poland and a co-author of all its reports, including on human rights in Poland during martial law (Madrid Report). Co-founder of the Helsinki Foundation for Human Rights. From 1993 to 1999, he adjudicated at the European Commission of Human Rights in Strasbourg. From 2000 to 2005, he was the international Ombudsman in Kosovo, and from 2007 to 2016, he was president of the UN Advisory Board on Human Rights in Kosovo.

Abstract

Keywords: *right to life, prohibition of torture, right to liberty and security, right to a fair trial, right to respect for private and family life, freedom of expression, limitation on use of restrictions on rights, individual applications*

European Court of Human Rights – case law review (January–March 2026),

The review of the case law of the European Court of Human Rights presents the most significant views expressed in judgments issued by the European Court of Human Rights in the period from January to March 2026. It covers issues related to:

right to life, prohibition of torture, right to liberty and security, right to a fair trial, right to respect for private and family life, freedom of expression, limitation on use of restrictions on rights, individual applications.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.07.9